

List izhaja vsak petek

in velja s poštnino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 sold., za četrto leta 80 sold. — Za ude nar. - polit. društva „GORICA“ je cena določena, kakor za druge naročnike. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. v tiskarni.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravišče v nunskih ulicah v tiskarno Karol Mail-ling-ovo. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. Oznanila se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natise, 8 sold., če dvakrat, 12 sold., če trikrat 15 soldov.

Dr. Herrman o finančnem prevdarku za l. 1876.

V ponedeljek 6. t. m. začela se je v državnem zboru splošna razprava (debata) o finančnem prevdarku za prihodnje leto, ki bo gotovo živahna in viharina. Oglasilo se je nič manj kot 21 govornikov; med temi jih je 17 proti finančnemu predlogu. Po proračunu posl. Plener-ja, narasel je državni dolg od l. 1868, ko se je pričela v Avstriji nova doba (pa nikakor srečna), za 115 milijonov in prihodnjega leta primanjkljaj bo znašal 60 milijonov. To ni nič veselega za avstrijske državljane, tudi ne za ustavoverce, ki se pri drugih homatijah z lahkim posmehom pomagajo. Tu pa smeh ne pomaga, ker tako gospodarstvo so večidel zakrivili ustavoverci sami, to gre na njihov račun. Posl. dr. Herrman poslužil se je te prilike, da pokaže ustavoverskim kričanjem lastno zrkalo in govoril jim je n. pr. tako:

Našega političnega in gospodarskega propada uzrok je slabo opravišče. Korenina vsega zla je vladni sistem, naš centralizem. Pravica in resnica ne more na dan, ker nima centralizem za-njo v sebi podlage. Gmotna in moralna sila tare ljudstvo. Njo je zakrivilo naše protinravno opravišče, čezmerno število nepotrebnih postav, ki so kakor huda povodenj vse dozdej obstoječe pravo odnesle, pa ono strankarstvo, ki se je vrnilo v postave in v opravišče. Nar. teži del policije prepuštil se je občinam, med tem pa ima politična oblast gendarmerije v svojih rokah,

koja bi imela ravno temu namenu služiti in kojo poplačujejo občine. Protinravno ustrojene občine se siloma skupej držijo, le ker je vladi bolj prav, ne pa občinam. Občine so obožale, vendar naklada se jim vsa skrb za vse potrebne in nepotrebne zavode ubogih, za bolnišnice, itd. Preveč gojene in podpirane fabrike potegnile so na-se vse delalne moči, da je kmetijstvo brez delalcev; ko pa fabrike delo ustavijo, pridejo celi tropi siromakov in beračev občinam na ramo. Občine so se morale zadolžiti, da so zadostile tirjavam ustavoverskega „švindeln“ z tako zvanim novodobnim „izobraževanjem“, da so postavile šolska poslopja, šolske vrte, itd., vendar občine nimajo nobenega upljava do ljudske šole. Šole so sedanjemu vladnemu sistemu le sredstvo, da vlada narode ponemčuje, da rije proti kat. cerkvi.

Da bi se prihranilo uradnikov, ustanovili so se biležniki (notarji), ki državo nič, ljudstvo pa veliko stanejo. Vsa sodnijska uprava naj bo v deželi; da so više sodnijske instance na Dunaji, razsodbe niso bolje.

Moja domača dežela (Štajersko) je obilna se srednjimi šolami (gimnaziji in realkami); ko bi bile v deželnih rokah, bi jih bilo le toliko, kolikor jih je treba. Tudi bi se ne ustanovljalo toliko in tako dragih viših šol, muzej, kakor dela vlada pri vsi denarni sili. Kakor je bilo pred premalo šol, tako jih je zdaj preveč. Noben ne ve, ali slišijo šole občinam ali državi; le to vemo, občine in dežele morajo za-nje skrbeti. Stroški za ljudske šole so od dne

do dne večji, ker jih država oskrbuje in ureduje; v deželnih rokah bi manj stale.

Današnje dni ne vemo pri čem smo, brez načela in brez cilja drvi se naprej. Država pa posamezne dežele in kronovine so si povsod navskriž. Kmetijski stan, ki vse druge hrani in izdržuje, je popolnem na tleh in njegov obstanek visile še na niti. Ljudska morala, in ž njo ljubezen do države in domovine pojema. Na Dunaji tiščijo že 15 let ono ustavo, ki je kriva vsega tega; naša ustava ni avstrijska..., ker deset let prebivalstva vedno proti njej protestuje. Sedanji centralizem in sedanja ustava dobivata svoje privržence le iz odpadnikov, ki se odlikujejo le s sovražtvom proti cerkvi in proti vsemu, kar nosi slovansko ime. Centralizovana država je sprejela svobodnjaške šege, da je vsiljuje ljudstvu, ki jih noče. Kar se pa vsiljuje, stane veliko. Centralizem je kriv vsega gospodarskega propada. Druge pomoči ni, kakor da se ves centralizem z vso njegovo upravo odpravi.

DOPISI.

Iz Brd, 7. decembra. V 49. št. „Glasa“ je nek dopisnik popisoval naše dobro duševno stanje v Brdih. Kar je gosp. dopisnik pisal, je žalibog vse istina. Želeti je pač, da bi dotični g. duhovni se poboljšali, ter skrbeli širiti omiko med prosto ljudstvo.

Da gre naše duševno stanje mimo vseh drugih deželic na Goriškem, rakovo pot, je uže

LISTEK.

MATEVŽ HLADNIK.

(Življenjepisne črtice.)

Dalje.

Pesniški Hladnikov duh je vse, kar je okoli sebe vidil ali slišal, dobro ali slabo, povečano — in superlativo — gledal. V dokaz tega bo zadosti, da omenim v kratkem njegovo prvo popotovanje čez meje Goriške nadškofije po sosedni laški deželi. Spomnil se je, da je nekje od té dežele bral, da je „das Land, wo die Dolche blühen“. Ko je tadaj prvi dan svojega potovanja do Vidma prišel, se ni dal miru, dokler ni našel spovednika, ki je bil v stanu spovedati ga v nemškem jeziku. Bil je Hladnik takrat še kaplan v Devinu, in ni še govoril ročno italijanskega jezika. Bil je pa oblečen takó, kakor so se do teh časov sploh nosili, in se še nosijo slovenski duhovniki Goriške nadškofije, to je nosil je škornice. Zakaj je pa tako silo imel spovedati se? — „Nisem si bil sicer svest nobenega smrtnega greha“ — pravil je sam, ko je

to prigodbo svojim prijatom pripovedoval — „ali mislil sem si: Lahki nosijo zmirom sabo bodalec (Stilet), in za vsako majhno reč človeka zabodejo; tu sem bil v vedni smrtni nevarnosti, tadaj moram biti vsak trenutek na smrt pripravljen“. Najdejo mu spovednika, ki je za silo nemško govoril! — Ko se začne spovedovati, vpraša ga naj popred spovednik, ali je morebiti vojašk kaplan. — „Naka! — pravi, — jaz sem v službi v Goriški škofiji, in sicer na deželi; zdaj pa popotujem po teh krajih.“ — Kaj? — zakriči spovednik, — duhoven pastir, in v škornicah? — „Pri nas se vsi tako nosijo.“ — „In vaš škof to trpé?“ — in pri teh besedah se je vzdignil, in Hladnika osupljenega zapustil. Tako je hočeš nočeš brez spovedi naprej potovati prisiljen bil.)*

Kot Devinski kaplan imel je Hladnik tudi šolo. V šali se je tista leta navadno podpisoval: Cooperator abecedarius. Bil je pa pravi kavelj v šoli, in sploh v podučevanju otrok. Otroci so

*) Tudi to prigodbo sem tako zapisal, kakor sem jo slišal iz njegov lastnih ust.

bili pri njem vedno veseli, ker je vedel jim vsako reč tako razlagati, da je lahko vsakdo ga razumel. Posebno pa jim je znal uk sladiti z lepimi otrokom primerjenimi posveticami. Tudi poslej, ko je bil poklican k mestnim šolam, vedel je svoje učence takó učiti, da so ga bili vselej veseli, in da ga še potem izšolani ne morejo nikoli pozabiti.

Devinski kaplani, pomagavci tamošnjega fajmostra in dekana, živijo skoro le o tem, kar od ljudi dobivajo; morajo tadaj o svojem času vse podložne kraje in vasi obhoditi, in od hiše do hiše-le milodare pobirati. Zato pa morajo tudi v vseh dušnih potrebah vselej biti pripravljeni, pomagati jim, posebno morajo velikokrat ob nedeljah in praznikih iz Devina zdaj v to, zdaj v drugo vas itd., sveto mašo brat in pridigati. Da je to sila težavno, vsak lahko vidi, posebno pa o poletnem času v hudi vročini, in pa po potih, kakor so na kamnatem Krasu; ali pa po zimi, ko brije strašna burja, ki naj huje razsaja v Devinski okolici. Tudi Hladnik je skusil vse te težave, in jih je prenašal celih pet let.

jasno. Žalibog! da imamo nekatere take očete, ki zanemarjajo vsak napredek i še celo zatirajo vsako majhno kal, ki se v tem ali onem kotiču naših milih Brd prikaže. Se tudi nahajajo možje na pravem mestu, skoda, da so le redki.

Naša čitalnica v Kviškem gre jako dobro — rakovo pot — tako, da od dne do dne ima manj udov. To kaže, kako je naše ljudstvo mlačno, ter da tiči v duševnih sponah lahonstva, kar tudi spričuje naših fantov petje, ki je se ve da pobrano bilo v smeteh laških pragov. Če poje kdo kako lepo, kratkočasno slovensko pesem, joj meni! naj le gleda, kje so duri, da pete srečno odnese. Tako je naše ljudstvo.

Kličem torej veljavnim možem: delajte na vse kriplje, do zadnjega zdihljeja, da se ohrani i obvaruje naš slovenski jezik i tuje smeti iztrebite, da ne bodo nadležne, kakor ljulika med dobro pšenico. Pristopite kot udje k čitalnicam, da ne bodo onemogle, ter spodbujajte ljudstvo, kake važnosti so čitalnice. Nikar pa ne odvrčajte prostega ljudstva od čitalnic. S tem boste pokazali, da ste res pravi narodnjaki i uneti za občni blagor. Vsi Vam bodemo hvaležni.

Posebno gospodje župani, poprimite se v Vaših uradih slovenskega uradovanja, nikakor pa ne pripuščajte prostost sploh tujim jezikom, ker ti so strup, ki zamore naše ljudstvo duševno umoriti. Oni gospodje, ki zdaj laški uradujejo, naj začnejo po malem slovenščino upeljati.

Županstva: Medana, Biljana, Dolenje, itd. še zmirej uradujejo po starem kopitu i težko bodemo dočakali, da popustijo to grdo, sramotno navado. Čudno se mi vender zdi, da g. T. župan v M. laško uraduje, posebnost ker je bil tudi on govornik na Taborju v Biljani. Upam zdaj, ko ima doma učitelja, bo vendar začel drugače delati!

Nadejam se, da ne bodo te vrstice: glas v pijočega v puščavi ostale. Torej na delo! Pravicoljub.

Svojevoljin je pa tudi bil. Kar se mu je prav zdelo, od tega ni kar za las odstopil nobenemu, akoravno bi bil ves svet trdil, da nima prav. Prepričati ga, pa je tudi kaj težko bilo. Od tod se je naravno večkrat prigodilo, da je imel njegov fajmošter, in drugi, posebno kaplani, ki so bili v ožji dotiki z njim, marsiktero težavo z njim. Hladnik Matevž je bil v resnici posebnost, večkrat čuden človek, ali, kakor nemec pravi, „ein Sonderling“ lah pa „originale“. — Želel je pa tudi on, enkrat iz Devina v kako njemu bolj primerjeno službo priti. Zato je mesca avgusta 1835 spisal v prav lepi latinščini prošnjo na takrat tako imenovani urad „k. k. Studienhofcommission“, da bi se mu dala profesura na Gimnaziji Goriški, ali pa Ljubljanski, v štirih prvih razredih. Ponudil se je, da hoče eno leto za poskušnjo učiti s samimi 300 fl., in pozneje se hoče zadovoljiti s samimi 500 fl. na leto. In ker ni na to prošnjo nič vdobil, je v septembru 1836 zopet podal latinsko prošnjo za profesuro na Ljubljanski gimnaziji, pa tudi zastonj. Še le leta 1837 je dosegel službo pri Goriških šolah.

Prišel je namreč za učitelja v nekaj tako imenovani „četrty klas“, ki je obstajal iz dveh razredov, in ki so jo potem, dodavši še en razred, prestrojili in prekrstili v spodno rečnico ali realko. Nastopil je pa to novo službo mesca novembra 1837 leta. Ker je bil bistre glave,

V Borjani, 25. novembra. Kdor je pred leti hodil po našem Kotu, mu pač nij bilo treba prašati, kaj da pomeni veselo streljanje in živo gibanje že od ranega jutra po naši občini, ker zagledal je že od daleč ravno sredi pota med obema vasicama novo cerkev, ki se je imela ravno danas blagosloviti. Še pred malo leti v Kotu nij bilo nobene lepe cerkvice; a zdaj v novejšem času, ko se ravno po svetu naj bolj šopiri materjalizem in brezverstvo, kažejo Kotarji, da tudi napredujejo, in sicer kot katoličani. Že stoji nekaj let v Breginji prav krasna cerkev zidana iz rezanega kamnja, v Sedli začeli so zidati pretečeno leto obširno novo cerkev in pri nas smo ravno zdaj delo toliko dokončali, da se je mogla danas ravno na god sv. Katarine, ktere je posvečena, blagosloviti nova cerkev. Dan je bil za nas toliko bolj vesel, ker so se po kakih 30letnih zaprekah ljudje dela v prav neugodnih okoljstvih vsled slabih letin tako marljivo poprijeli, da so ga skoraj v enem letu dokončali. Cerkev dela čast bistroumnosti c. kr. zemljemerca Fr. Krausa, ktere ga načrt je prav izvrstno izpeljal zidarski mojster Daronco iz Gemone. Pripomagal je tudi slikar Selak, da ima cerkev na stropu in po stenah pristojne podobe. Kritičen opazovalec zamore le pomisljati, da on nij živel v takih razerah, da bi bil zamogel svoj talent na kaki akademiji izobraziti.

Ob 10 uri zjutro naznanil streljanje, da se ima slovesnost pričeti. Preč. g. dekan iz Kobarida spremljani od 10 drugih duhovnikov se podajo v cerkev, kjer so imeli po dokončanih obrednih opravilih slovesno sv. mašo z dnevu pri mernim nagovorom. Ljudi se je bilo zbralo obilno, akoravno je bilo že zjutro vreme neugodno in mrzlo, med mašo pa je začelo tako mestiti, da je sneg v kratkem še prod bližnje Nediže pobelil.

Pogrešali smo ta dan zlasti lepo vbranih zvonov, pa vse ob enem se ne more — še kar smo dosegli, nam je v prvi vrsti naklonila bla-

in je zraven tega znal prav lepo pisati (bil je v resnici kaligraf), je dobro prestal preskušnjo, kateri se ima podvreči vsak, ki želi tako službo doseči. In od tiste dobe je vedno v Gorici ostal noter do svoje smrti.

V tistih letih, kakor je znano, so bili učitelji kaligrafije na latinskih šolah ali gimnazijah. Naš Hladnik kot izvrsten kaligraf, je toraj tudi postal učitelj latinskih šol v tej stvari. Zato pa je vselej rad vedel in videl, kako ta pa uni piše. Takó sem dobil med njegovimi spisi tudi list g. A. M. od 24. oktobra 1838, v kterem berem med drugim tudi te-le besede: „Auch kannst Du daraus, meine Schrift, um die Du gefragt, ersehen“. Ko je slišal hvaliti gosp. dr. A. Z., da tako sila lepo piše, šel je nalašč v nadškofijsko pisarnico, kjer je takrat rečeni gospod pisaril, ter prosil, naj mu protokol pokaže, zakaj? videti je želel, kako piše. In enakih bi vedeli še več od njega povedati.

Da je bil Matevž Hladnik dober, skoro bi djal, izvrsten učitelj, smo uže zgorej rekli, in vidi se iz tega, da so njegovi učenci neizrečeno radi ga poslušali, ker je vedel uk vselej primerno z nekakimi sladčicami prijetniši delati, hočem reči: on je k vsaki stvari, ki jo je učil, vedel kaj lepšega in zanimivega povedati. Ko je bil on v šoli med mladino, bilo je vse živo; in ker je uže njega samega smeh rad lomil, lahko verjamemo, da je bilo tudi med njegovimi šo-

govoljnost Njih Prevzvišenosti knezonadškofa, ki so po 6 letih, ki nijmo imeli tu duhovnika nam ga zopet poslali in tako naj več pripomogli, da ste si poprej navskrižni vasi zedinili. Posebno zahvala gre tudi bivšemu Tominskemu okrajnemu glavarju Winklerju, ki je stvar vsestransko pospeševal.

Na Dunaji, 29. nov. — Ko sta oča in mati odločila otroka v šolo, da bo študiral, mu mati pripravi potrebno perilo in oča nakupi obleko, da mu ne bo ničesa manjkalo. Ves nov se sinček z malo skrinjico v mesto odpelje, kjer začne zanj novo življenje in novo opravilo. Preteče šolsko leto in deček se z dobrim redom domov povrača, ali zdaj gre peš, nekaj raztrgane robe nese na palici čez ramo in, kar ima na sebi, je vse ponošeno. Mati ga s solznimi očmi sprejme in na srce pritiska in od veselja še cullice ne odreši. Drugi dan je bolj mirna, vidi žalostni stan otrokove obleke in mu reče: „Ne smeš toliko poskakovati, če ne, kdo ti bo tegnil obleko?“

Leta tekó in tekó; deček postane mladeneč in abiturijent, ki zapušča gimnazijo. Na sprehajališči ga sreča draven poslanec, se vstavi in gleda vanj ves osupnjen. Kaj vidi? Bledo lice, vdrte oči, šibka prsa, rahlo hojo, žalosten obraz. Dobrosrčnemu poslancu se mladeneč smili, hiti domov, zdirja dvakrat, trikrat gor in dol po sobi, vzame klobuk in se ne vstavi, dokler ne doseže svojega mesta v zbornici. Tu odpre svoja usta in pravi: „Gospoda, mladina nam hira telesno in dušno; ako mladina hira, hira država; kakor smo dolžni državo rešiti propada tako nas dolžnost veže mladino rešiti pogina. Izvrsten, gotov, edini pripomoček v tej zadevi zdi se mi gimnastika ali, kakor jej Slovenci deajo, telovadba. Zato stavljam predlog naj se skakanje in zivanje dene v eno vrsto z drugimi učnimi predmeti na srednjih in ljudskih šolah, naj ima red iz tega predmeta enako veljavo z redi iz

larji obilo smeha. Mogoče, da je bilo kadaj tudi odveč smeha v njegovi šoli; zato so njegovi predstojniki mislili in sodili, da Hladnik ne more „Die Schulzucht aufrecht erhalten“. Ali pri vsem tem, kdor ga je bolje poznal, ia vedel, kako tanjke vesti je, ni mogel, in ne more verjeti, da bi bil Hladnik zanemarjal svoje tudi najmanjše dolžnosti v šoli. Sicer pa je tudi prigodilo se, da je pri takih priložnostih, ko so njegovi šolarji bili čez navado veseli, kaj skušil, kar mu ni bilo prav po volji. Imel je med svojimi učenci tudi jude. Eden teh judov je enkrat v šoli nenavadno razsajal, tako da se je Hladniku uže odveč zdelo; svaril ga je tadaj, rekoč: „Kaj ne moreš mirovati? Ne misli, da si tukaj v sinagogi!“ — Nič hujega ni mogel judu reči. Mladi jud pri tej priči utihne, v obraz zagori, resno vstane, in začne učitelja zmirjati: „To se pravi, zaničevati mojo vero; jaz ne bom tega nikoli trpel, in tudi ne smem, ne morem trpeti. Ako se še kadaj kaj takega prigodi, prisiljen bom tožiti, kjer in kamor gre, itd.“ — Sploh vidimo in skušamo, da so judje in protestanti bolj goreči za svojo vero, kakor katoličani, kakor nam tudi ta prigodek priča. Ako bi katoličani vsakikrat, kadar kdo njih vero ali svete šege zasramuje ali zaničuje, na noge čvrsto poskočili, in svojo sveto reč branili, gotovo bi naša katoliška vera bila bolj spoštovana, kakor je.

(Dalje.)

drugih predmetov, naj dobivajo dotični učitelji stalne plače.“

Mati je doma konoplje plela, ni slišala tega nasveta in, ako bi jej kdo to pripovedoval, bi ne verjela, da si se je v dunajskem državnem zboru v resnici stavil podoben predlog. Podpirali soga s tem, da gimnastika pridobi in ohrani mladencem zdravje in moč, je naredi sposobne za vojaščino in obdrži državi tiste učitelje, ki hodijo zarad boljše plače v tuje dežele. Le prof. Ed. Sues je govoril proti in je dosegel, da je predlog pri glasovanju padel. Gotovo, da tudi dobra mamka bi bila ž njim ene misli in bi rekla: „Ne vbivajte mojemu sinu toliko reči v glavo in ostane zdrav in bo sam vedel, da je treba gibati se. Ako ga bote mučili s tolikimi tvarinami tudi gimnastika ne bo pomagala.“

Na Dunaji, 5. dec. — Toliko se je že govorilo in pisalo o dunajskem „krahu“ od leta 1873, da marsikdo nevoljen postane, ko vidi, da še vedno se ta zadeva premlevala. Ali taka nevolja ni opravičena, ker „krah“ v večino listov ne prihaja zato, ker nimajo o čem pisati, ampak zato, ker so njegovi nasledki tako očitni, da ne morejo o njem molčati, akoravno bi hoteli. Dejo mu dunajski „krah“, ker je imel na Dunaji svoj začetek, svoje gnjezdo in svoje največe žrtve; ali lahko se imenuje tudi avstrijski „krah“, ker njegova podiralna moč se razteguje na vse avstrijske dežele. Na Štajerskem služi za izgled med drugimi nesrečni Brandstetter, na Českem predrzní Fritz, o katerih prinašajo časniki ravno zdaj žalostna poročila; ali pod tema imenoma je skritih sto in sto revežev, ki so popolnoma ali deloma svoje premoženje zgubili. Od 3. maja 1873 (ko je „krah“ počil) do danes se je nad stotino nekdanj denarnih mož po celem cesarstvu umorilo, opeharjene družine so brez števila grenkih solz prelile in vsakovrstnega pomanjkanja pretrpele, in še ni konec te sibe. Kakor je bil Dunaj izgled v sleparijah, ki so se pred „krahom“ godile, tako mora tudi najbolj trdo kazni občutiti.

Tu se najživejše kaže, s kako ostrimi zobmi je „krah“ svoje žrtve vščnil. O lesku in blešči, ki je pred tremi leti javne in zasebne prostore in osebe obdajal, je letos malo kaj viditi. Družine, ki so denar, ko pesek, sipale, so začele varčno gospodariti; prej niso prašale, koliko kaka reč stane, ampak kje se dobi, zdaj pa je cena prvo prašanje, ko se kaj kupuje. Bogate prodajalnice, ki so hotele včasih svojo popolno neodvisnost tudi s tem kazati, da so brezbožne, ne-nravne, pohujšljive podobe na ogled postavljale, so zdaj zaprte. Štacunarji različnih vrst tožijo, da ni kupčije, zapirajo štacune in prodajajo po znižani ceni ali na očitni dražbi vse, kar imajo. Delalci iščejo dela in ga ne dobijo; k sreči daje zdaj sneg nekaj zaslužka. Denar postaja vedno draži, plačevanje vedno teži; zato se množijo tožbe in prošnje do sodnijskih oblastij, naj se dolgovi s silo potirjajo. Pri tukajšnji kupčijski sodniji je bilo vloženih 1. t. m. v dveh urah (od 9. do 11.) tisoč takih prošenj in tožeb, kar se ni do zdaj še nikoli prigodilo. Zraven kupčijske sodnije ima pa tudi deželna kazenska sodnija dovolj posla, in celo s takimi možmi, ki so v javnem življenju uživali veliko zaupanje, kakor nek D. r. S., ki je deželen poslanec in odbornik, dež. šolski svetovalec, profesor na viši kupčijski šoli, upraven svetovalec pri neki propali banki in zdaj v preiskavi zarad zakriviljene krive.

Po takih prikaznih so Dunajčani zgubili že

veliko vere v liberalizem in 3. t. m., ko so obhajali oo. jezuitje god sv. Frančiška Ksaverija, apostelna indijanskega, iz Jezusevega reda, je bila njihova cerkev vsa polna vernih ljudi.

Ogled.

Avstrija. Nadvojvoda maršal Abrecht podal se je v Petrograd. Slavni vojskovodja je gotovo najbolj sposoben porazumljenje Avstrije z Rusijo okrepčati. — V državnem zboru je bila važna razprava o postavi ali nasvetu, naj se odpravi odrtija, ki dan za dnevom spravlja male kmete na boben in male obrtnike in neštevilno drugih ljudi ob vse. Govorniki pravne stranke so odkrili marsikako rano, za katero boleha Avstrija. 6. decembra se je pričela razprava o proračunu za l. 1876. Veliko govornikov se je da'lo zapisati za in proti proračun. Od državnopravne stranke naj boljši govorniki. Sliši se, da postane Kutcher naslednik Rauscherjev, ako bo le sam sprejeti hotel to ponudbo.

V Gradcu je pri sodniji obravnava proti glasovitemu Tauschinski-u, ki je bil voditelj delalcev in je neki nameraval stvariti posebno delalsko močno stranko ter z njeno pomočjo doseči svoje ne ravno skoz in skoz poštene namene. Grofa H o h e n w a r t h a bi nekteri prav radi vmes vpleli, pa ne gre. V ogrskem državnem zboru imajo tudi proračun na dnevnem redu. Desnica pové marsikako resnico, vendar se dovoljujejo posamezni oddelki proračuna in dovolil se bo gotovo tudi ves proračun. Hrvaški ban Mazuranič je šel iz Zagreba v Budapešt po vladnih opravilih.

Zunanje države. Z jugoslovanskega bojišča se poroča, da sta se dva turška bataljona v trdnjavi Goransko vstašem vdala na milost in nemilost. Bosenski vstajniki so prvega vodjo izvolili Petra Uzelca.

Ne samo Bosna in Hercegovina, tudi drugi kristjani mislijo na slušaj, da bo Turška morala Evropo zapustiti in se v Azijo vmakniti. Veliko vprašanje bo potem kaj s Carigradom? Carigrad postane potem srce pravoslavni kristjanov na jutrovem, kristjanov pa je več od 600.000. Zadnja sporočila iz bojišča vstajnikom niso kaj vgodna. Tudi črnogorski knez je dal povelje, da vojna, ki se je podala na mejo, se vrne nazaj. Vse to pa ne spremeni veliko položaja, dolgo že vre, na zadnje bo skipelo. Pričakujejo tudi posebnih preuredb ali reform, ktere misli izdati turška vlada na blagor kristjanom, naš minister Andrassi, o katerem gre govorica, da boleha, je tudi napravil načrt preuredb, pa ne, da je to delo turška vlada vrgla pod klop. — Nemški državni zbor bo tisti paragraf v kazenski postavi, ki se tiče pridigovanja v cerkvi, premenil in najbrže tudi poostril. Narodni liberalci bodo že za to skrbeli, da bodo le take naredbe sklenjene in sprejete, ki jim, če se ministerstvo spremeni, ne bodo nevarne, tedaj bo paragraf, ki je dober za kulturni boj, gotovo sprejet. Skonca so govorili, da z Bavarskega izvira nasvet, poostriti ta paragraf, toda tudi to je zaslug pruske vlade, ktere načelnik je nek-daj rekel, da je Pruska južnim Nemcem

preveč liberalna. — 3. t. m. se je pričela razprava te postave. Dan poprej pa je nastal v poslopji, kjer zbor provizorično zboruje, požar, ki pa je bil kmalu zaduščen. Da bi bil le tudi ogenj, ki se bo unel v kazenski postavi, ravno tako kmalu zaduščen — pravi „Germania“. — Francoska narodna skupščina je o obravnavi volilne postave med drugim sprejela Humbertov predlog, da se določi kazni za tiste uradnike, ki bi delili volilne liste ali oklice kandidatov.

Domače stvari.

(Odpoved in imenovanje). — P. n. monsig. dr. D. Castellani je zarad mnogih opravil odložil službo knezo-nadškofijskega komisarja za veronauk na srednjih šolah-gimnazij in realka. — Prevzvišeni nadškof so za to mesto imenovali p. n. g. prof. bogoslovja dr. Jož. Gabrijelčič-a.

(V Gorici, listopada 1875.) — Ta datum nosi listek, koji nam naznanja, da sta blagorodna gospica Pavlina Doljak-ova v Gorici in Janko Pajk, profesor in lastnik tiskarne v Mariboru — zaročena. Gospica je vrla domorodkinja in slovenska pisateljica, gospoda Janko Pajka tudi poznamo vsi narodnjaki. — Veliko srečo in božjo pomoč!

(Dva mrtveška lista) v kratkih dneh nam došla nam naznanjata, da je deželni uradnik g. Ernest Klavžar v kratkem času zgubil oba sinčka Milana in Kristjana za vratno boleznijo. Vrh teh velikih zgub mu je še edina hčerka Irma neravno bolna.

(France Krežma in Ana Krežma.) — Slišimo, da imenovana umetnika bodeta gotovo sodelovala pri koncertu, ktere ga napravi „Slavec“ 30. dec. v gledališči. Nektore črtice iz življenja teh mladih umetnikov podamo tu našim bralcem. Fr. Krežma je rojen 2. sept. 1862 v Esek v Slavoniji. Prvi nauk v glasbi dobil je v Zagrebu, kamor so se preselili njegovi starši. Leta 1871 je stopil v dunajski konservatorij, kjer je prejel vse štir leta prva darila, zlato svetinjo in konec tega 74—75 spričevalo umetnostne zrelosti.

Dunajski listi, ravno tako graški so v svoji kritiki dali mlademu 13letnemu mladenču naj večjo hvalo bodi si glede prednašanja, izvrševanja tudi naj težih skladieb, bodisi vseh drugih tirjatev, ki se stavijo do umetnika.

Kaka je bila kritika narodnih listov ljubljanskih in triesterce, se naši bralci še spominjajo. — Ana Krežma, njegova sestra je umetnica na glasoviru, koja ga spremlja, pa tudi sama prednaša naj teže kompozicije.

Koncerte je dal ta mladi umetnik v Eseku, Zagrebu, Ljubljani in Trstu, zdaj se poda iz Dunaja v Italijo in na Francosko. Lepši točke „Slavec“ v resnici ni mogel sprejeti v svoj program, kakor da je tega mladega umetnika naprosil, naj mu pomaga, kadar bo prvokrat zapel. Kaj da bo umetnik prednašal, povemo prihodnjič, če bo mogoče, danes pa že opozorujemo slavno občinstvo, naj se za časa preskrbi za kak prostor v prostornem gledališči, ker takega umetnika, kakor je Krežma na goslih, nima vsako stoletje in tudi v Gorico pogosto ne zabaja.

(Duhovne vaje v cerkvi sv. Ignacija.) — Od 1. do 8. decembra so se vršile duhovne vaje v najlepšem redu. Ljudstva se je prav veliko vdeležilo in prejelo sv. sakramente. Naj bolj mnogobrojni in stanovitni obiskovalci bili so Slovenci, prostorna cerkev, posebno v nedeljo in na praznik, jih je komaj več sprejeti zamo-gla. Tudi zvečer talijanski govori so bili prav dobro obiskovani, žalibog! da se to ne more reči tudi glede nemških govorov. Še takih, ki se poganjajo za stalnega nemškega pridigarja, ni bilo! Častita oo. Kos in Tomazetič sta svoje naloge v resnici tako izvrševala, da sta v srcih svojih poslušalcev zbudila veliko dobrih sklepov, pa tudi storila, da so duhovne vaje go-tovo obrodile veliko dobrega sadu. Spovedniki, če tudi v obilnem številu, so komaj zadostili zadnje tri dni veliki množici spovedancev. Sploš-no obhajilo 8. dec. ob 7 uri je trajalo celo uro, akoravno se je tudi pred prvo mašo in pri vsa-ki drugi do pol ene še obhajalo. Ravno tako natlačeno polna je bila cerkev ta dan pri zad-njem govoru, pri blagoslovu in zahvalnici.

Posobno naj tu javno priznam trud pevod-je g. Komela in priprostih pevkinj, ki so ve-liko pripomogli, da so se vsa opravila sprem-ljana z ginljivim petjem vse dni zjutraj in po-poldne tako lepo vršila. „Misjonske pesmi“ so se pele vsaki dan pri prvem opraviilu, popoldne litanije, ktere je pela tako rekoč cela cerkev. Najlepše pa je bilo 8. dec. pri maši in sploš-nem obhajilu. Malo pred začetkom obhajila se je zapela stara in ljudstvu dobro znana pesem: „O vsmiljen moj Jezus“. Veličastno je bilo sli-šati to ginljivo pesem peti iz grl na stotine po-božnega ljudstva, pripravljenega prejeti sv. ob-hajilo. Med obhajilom je misjonar iz prižnice govoril v talijanskem in slovenskem jeziku, vmes pa so pevkineje pele prav primerne obhajilne pesmi. Kdor ni prijatelj splošnega cerkvenega petja, naj bi bil prišel te dni, posebno zadnji

dan poslušat, gotovo bi bil ne samo zadovoljen, ampak navdušen zapustil krasno cerkev. Hvala tedaj Bogu in blaženi Devici Mariji za nešte-vilne milosti, hvala in Bog plačaj! čč. oo. misjo-narjema, hvala in srčnost za na prej pevovodji in pevkinjam!

(Seja „Slavčevega“ odbora) bode prihodnji četrtek t. j. 16. decembra t. l. ob 1. uri popol-udne v goriški čitalnici.

Na dnevnem redu bode, kar je potrebnega za „Slavčev“ koncert 30. decembra, in nasveti raznih gg. odbornikov. Ako bi bil kateri p. n. gg. odbornikov zadržan osebno priti, naj blago-voljno pismeno naznani, koliko pevcev da pride itd., da se bode vedilo za stanovanje in drugo potrebno preskrbeti.

(Popravek.) V 49. št. je dop. iz srednjih Brd poročal med drugim o Fojanskem vikarju nektare reči, ki niso po vsem resnične. Nekteri občinarji nas prosijo, da objavimo, da so s svo-jim g. vikarjem popolnoma zadovoljni, in da ni delil nikakih italijanskih knjižic, ravno tako tudi ni imel službe božje v italijanskem ampak v lepem (?) slovenskem jeziku.

Razne vesti.

— Judov v našem cesarstvu po najnovej-ših statističnih sostavah je v Galiciji 575.333, na Češkem 89.539, na Moravskem 41.644, v doljni Avstriji 51.308, sploh skupaj več kot 822.000. Vojakov judov je pa le 2020. To majhno število judov v naši armadi je osupnilo ne le politične, temuč tudi vojaške gosposke in stavilo se je zdaj na predstojnike judovskih ob-čin vprašanje: Kako to, da je le tako malo vo-jakov judov? Le dvojno je mogoče: ali da se zviti judje izmuznejo vojaščini, ali pa da so take pokveke, da niso za vojaščino pripravi. Vojno ministerstvo bo to reč samo v svojo obravnavo vzelo.

(Nov.)

Razpis učiteljskih služeb.

V šolskem okraju goriške okolice raz-pisujeti se učiteljski službi enorazrednic v šols. občinah III. vrste v Podgori (oziroma II. vrste) in v Lokavcu. Dohodki teh slu-žeb so določeni v §§. 22, 30 in 33 po-stave 10. marcija 1870. Prosilci naj vlo-žijo prošnje prevedene z dokazom učiteljske sposobnosti in dosedanjega službovanja naj dalje do 4. januarija 1876. pri dotičnih krajnih šol. svetih. Prosilci ki ne služijo v tem okraju, naj vložijo prošnje po njem predpostavljenih šol. oblastih.

C. k. ohraini šol. svet v Gorici 7. dec. 1875.

V pojasnenje

bralcem navajamo nekatero glasove o

pravem

Wilhelmovem

protiartritičnem protirevmatičnem

kri čistujočem čaju.

Tu so:

Dr. Rust je rekel v javni skup-ščini o njem: Wilhelmov kriči-stujoči čaj zasluži ime narodne-ga zdravila, ker daja na tisuče spričeval o dobrem vspehu pri revmatičnih in gihtičnih bole-znih.— Ta čaj je zdravilo, po kte-rem bogati ravno tako kakor revni rad seže, in gotove pomoči priča-kuje, zdravilo, koje najveljavniši zdra-vniki iz prepičanja priporočajo. — Dr. Röder je pisal v „Medicini-sche Wochenschrift“ (1871): „Wilhelmov kričistujoči čaj je po medicinskih pravilih prav dobro narejena zmes takih ra-stlin, ki imajo specifičen vpljiv na kožne bolezni, kadar se vsled raz-dražene ali odstranjene harmonije med elektriciteto zraka in kože bo-lečine čutijo, ki so dostikrat nestr-pljive.“— Dvorni svétnik in pro-fesor Oppolzer je rekel v bolni-šnici pri postelji gihtičnega: Wil-helmov kričistujoči čaj zasluži več pozornosti, kajti veliko bol-nikov, kojim sem na zahtevanje rabo čaja dovolil, se je o vspehu močno hvalilo.“

Svarimo pred ponarejanjem in sleparijo;

Pravi Wilhelmov antiartritični anti-revmatični čaj za čiščenje krvi se dobiva le iz prve mednarodne fabrikacije Wil-helmovega antiartritičnega antirevmati-čnega čaja za čiščenje krvi v Neunkirchen pri Dunaji ali v mojih po časnikih navede-nih zalogah.

Zavitek, v 8 obrokov razdeljen. po predpisu zdravnika pripravljen, s podu-kom v različnih jezikih 1 gld., posebej za kolek in zavoj 10 kr.

Na ugodnost p. n. občinstva se pravi Wilhelmov antiartritični an-tirevmatični čaj dobiva v Gorici pri A. Franzoni-u lekarju, v Korminu pri Hermes Codolini-u v Trstu pri Jakob Sa-ravalla-i.

Pri Dunajski razstavi l. 1873 2 medaliji za napredek za 8 zvonov s skupno težo 300 centov, vlitih za votivno cerkev na Du-naji in razstavljenih.

Ces. kralj.

dvorna livarna za zvonove in metale

Ignacija Hilzerja & sinov

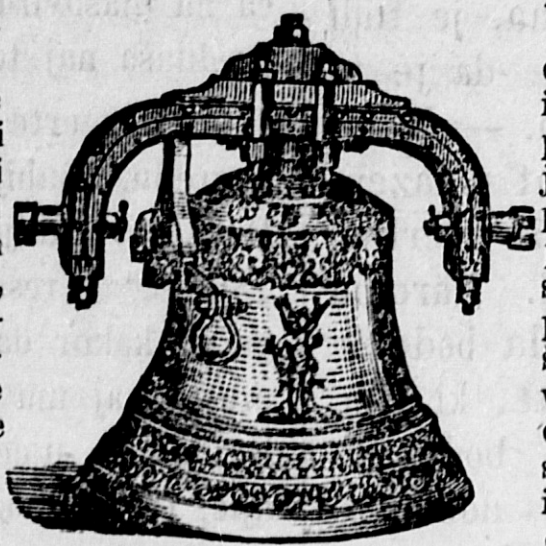
v Dunajskem Novem mestu

(Ignaz Hilzer & Sohn in Wiener-Neustadt.)

se priporoča za naročevanje

zvonov vsake teže in vsakega glasa

ter tudi za vsake Za prej odločeni glas ali či-sto harmonični akord naročene-ga zvonovja (več zvonov) se daje poročstvo. Zvonovom se pridaja tudi vsa druga oprava, jarmi iz lesa ali železja po najboljši in najnovejši šegi narejeni, tako da se veliki in težki zvonovi prav lahko gonijo, ker teko po zobcib na novo iznaj-den način; tudi se lahko presuče-jo, kedar koli treba, brez posebne naprave, tako da zvonovi dalje trpe in mnogo lepši pojo. Naročila se izgotovljajo natančno in po ceni. Zarad plače so vsi pogoji.

izdelke iz vlitiga metala.

Tudi se zvonovi tako vredijo, da se pri zvonjenji vsi lepo vjemajo in kemblji drug za drugim v le-pem redu bijejo. Za tako vredenje je iznašla ta livarna novo sistemo, po kateri vsak novo opravljeni zvon, pa tudi vse zvonove v zvoniku en sam človek v kakih urah po zelo priprosti napravi brez vseh stroškov tako vrediti more, da zvonovi enako, hitreje ali bolj po-časi tekó. Ta naprava se da po-sebno vgodno napraviti pri jarnih iz železa skovanih ki tekó. na okroglih zobéh po lastni c. k. izključljivo priv. iznajdbi.

Kar ta liv. obstoji, 33 l., je včila 2930 večih zvonov, ki so tehtali 12800 c.